

WAGNERIANA CATALANA N° 22 ANY 2005, secció Crítica de llibres

TEMA 5. WAGNERISME

TÍTOL: "**WAGNER AL LICEU**", PER ALFONSINA JANÉS *

AUTOR: *Jordi Mota*

Aquest és un llibre de gran interès. La rellevància del llibre radica en el documentat treball del què n'és l'autora Alfonsina Janés. Ens presenta un text de gran categoria en el qual relata amb detall i ardidesa, al llarg d'un centenar de pàgines, les a vegades difícils i de vegades, apassionades relacions entre el wagnerisme català i el Liceu. Posa de manifest les primeres passes d'introducció del wagnerisme a Barcelona, amb detalls i dates difícils de trobar que demostrin la minuciositat de l'estudi del tema que comentem.

I.- Etapa Inicial.

Des d'aquell primer concert que va donar Josep Anselm Clavé l'any 1862 amb la marxa del segon acte de *Tannhauser*, el wagnerisme a Catalunya es mostra viu, actiu i profundament seriós, no té res a veure amb "l'òpera de societat" sino que es tracta d'un wagnerianisme profund d'artistes i persones dotades d'especial sensibilitat i qualitat.

Van passar molts anys desde aquell primer contacte efímer de 1862 fins que no es va aconseguir una primera representació completa d'una obra wagneriana en el Teatre Principal , va ser *Lohengrin* l'any 1882, periode de temps que tampoc no es va perdre en el que van aparèixer personatges com Letamendi o Joaquim Marsillach autors de textos i articles de primera qualitat, alguns dels quals van arribar a ser publicats a les Bayreuther Blätter.

L'etapa dels anys 1880 a 1899 es caracteritza per un progressiu degoteig de representacions i d'avançaments en el Wagnerianisme no exempts de debats i lluites i encara basats en concerts i representacions parcials, destacant les pintures de Lorenzale del sostre del Liceu, ben diferents en la seva qualitat i estil de les ridícules pintures de cadires impossades per l'actual politburó oficialista del Liceu.

L'any 1899 s'estrena "*La Walkiria*" i s'imposen les primeres mesures "wagnerianes" de com ha de ser una representació: sala a les fosques, silenci, puntualitat, etc. rera de les quals arribarà "*Tristany*" amb les escenografies de Soler i Rovirosa. Tot està llest per la creació de **l'Associació Wagneriana** el 12 d'octubre de 1901 als "Quatre Gats".

II.- La lluita de l'Associació Wagneriana

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080
[Http://www. associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com). info@associaciowagneriana.com

Els anys d'inici del segle XX són els d'eclosió del wagnerianisme, animat per l'**Associació Wagneriana** que impregna tota la vida cultural, des dels finestrals del Cercle del Liceu fins les escultures de *La Walkiria* del Palau de la Música.

Com diu molt bé l'Alfonsina Janés "**L'Associació Wagneriana** és fruit de la reacció contra la manera en que el Liceu posava en escena Wagner". El Liceu estava aleshores dominat encara per una idea operística i italianitzant en que la seriositat i el rigor eren secundaris enfront l'espectacle social i la comoditat dels "divos" cantants. Així Rafel Moragas explica la creació de l'Associació: "És precís i necessari estudiar seriosament Wagner perquè si ens hem de fiar de les representacions que ens ofereix el Liceu, no en traurem l'aigua clara". Paraules profètiques totalment vàlides cent anys després, amb la diferència que l'aigua hores d'ara no surt clara sinó ben tèrbola.

Està molt ben exposada per Alfonsina tota la lluita desenvolupada per l'**Associació Wagneriana** per tal que Wagner es pogués cantar en català, preferentment a la mania de cantar-lo en italià, com es venia fent.. La qüestió va culminar gràcies al Teatre Tívoli, que va programar un *Lohengrin* íntegrament en català l'any 1924, interpretant el paper protagonista l'Emili Vendrell. Però, malauradament això no es va arribar a aconseguir en el Liceu.

Tampoc se sap gaire de l'esforç de l'**Associació Wagneriana** per crear un Bayreuth ibèric ubicat bé a Montserrat bé al Monasterio de Piedra, i en el llibre s'explica. El centenari del naixement de Wagner se celebra en el Palau de la Música per l'**Associació Wagneriana**, un cop més, lluny d'aquell Liceu italianitzant, amb un primer acte de *La Walkiria* en català i l'Orfeó Català interpreta la marxa dels pelegrins de *Tannhauser* amb la lletra d'un poema escrit per Geroni Zané i Joaquim Pena titolat "Himne a Wagner" el text del qual es reproduïx en el llibre.

La primera audició de *Parsifal* en el món, fora de Bayreuth, el 31 de desembre de 1813 mostrà un cop més la resistència de la direcció del Liceu, que només sota la pressió de la Propietat es va decidir a representar-lo la nit en que s'acabaven els drets exclusius d'aquesta obra a Bayreuth, assolint per aquest motiu un èxit internacional.

III.- Els anys d'esplendor de Wagner en el Liceu

A partir de 1920 canvia la situació i per fi el Liceu esdevé el centre del wagnerianisme, la contractació de grans intèrprets wagnerians i la imposició de la llengua alemanya en les seves representacions fan oblidar els anteriors problemes italianitzants. Otto Kempler, Max von Schillings, Lauritz Melchior, Anna von Mildenburg, Hans Knappertzbusch, etc., actuen en el

Liceu, aconseguint incrementar i consolidar el wagnerisme a Barcelona.

La guerra civil marca un període sense Wagner, que no agrada als republicans, però després de quatre anys es reinicia la passió wagneriana, que culmina l'any 1950 amb l'arribada de Kirsten Flagstad.

Els anys 50 potser són els de més plenitud del wagnerisme a Barcelona gràcies al suport no només del Liceu i de **l'Associació Wagneriana** sinó de les autoritats de Barcelona que recolzaran econòmicament la cultura wagneriana.

El gran intent de crear uns festivals Wagner, fora dels festivals de Bayreuth és també un aspecte molt poc conegut, i es va concertar amb els Festivals Wagner celebrats a Barcelona l'any 1955, però això només fou l'aspecte públic i executat d'una sèrie de projectes i treballs ja iniciats per **l'Associació Wagneriana** amb la idea de crear un teatre wagnerià primer en el Teatre Nacional de Montjuïc i després a Montserrat. .

Amb l'arribada de Mestres Cabanes o Diego Monjo al Liceu, es viu una etapa gloriosa del wagnerisme liceista, que culmina amb la invitació del Liceu als néts de Wagner, Wieland i Wolfgang l'any 1951 per l'exposició "Wagner en el mundo" en el Tinell, acte que coincideix amb la celebració dels cinquantenari de **l'Associació Wagneriana**.

S'arribaren a fer plans per a la reforma del Teatre Nacional de Montjuïc i també es van triar uns terrenys a Montserrat, però aquests projectes no van arribar a cuallar. Les traduccions al català de les obres de Wagner iniciades pels precursors de **l'Associació Wagneriana** van ser ampliades per Anna D'Ax, la qual amb la publicació de la seva obra "*Wagner vist per mi*" són resultat d'aquella gloriosa època que encara s'allarga les dècades dels anys 1960-1970 amb la presència d'Anja Silja i les grans escenografies de Mestres Cabanes, assolint una bona relació entre Liceu i wagnerisme.

IV.- La politització de l'escena

El pròleg del llibre escrit pel director artístic del Liceu és un breu comentari (pàgs 7 a 11) per tal de justificar l'edició de l'obra i els darrers capítols de Xavier Pujol, (pàgs 101 a 142) analitzen el wagnerisme liceístic dels últims anys, amb les posades en escena "trencadores" i "les que-en-diuen creatives" tan allunyades de l'autèntic esperit wagnerià i de les pautes concretes i específiques donades pel seu creador.

En aquestes planes es fa evident que l'adveniment dels poders polítics en la direcció del Liceu i la pèrdua del control de gestió per part de la propietat fundadora van propiciar l'inici de l'etapa de contagi del virus que s'estava desenvolupant ja en els mitjans antiwagnerians

europèus: les posades en escena polititzades i deformants de l'obra wagneriana. Amb tot i això, fins l'incendi i l'apropiació total del

Liceu per les institucions polítiques, la situació va ser mediocre però suportable.

Però tot va canviar radicalment, un cop reobert el Liceu l'any 1999, ja en mans totalment de polítics i personatges montats en el deliri de la modernitat i el cosmopolitisme. D'aquest període més recent és del que parla X. Pujol qui defensa el wagnerisme liceístic actual; el wagnerisme post-modern enaltidor de la lletgessa, tan poc creatiu i barruer; explica i justifica les posades en escena "políticament correctes" pensades per captar un nou públic, generalment poc coneixedor de l'obra i rematadament eclèctic a qui tan se li en dona veure Rigoletto, Rocío Jurado o Lohengrin, mentres sigui en el Liceu. I mentrestant, al Liceu, sempre pendent de les estadístiques, munta les seves temporades i el, diguem-ne, "éxit" de la seva gestió en recalcar només el nombre d'assistents a les representacions; si hi ha hagut tantes altes de joves i quants abonos s'han venut,.. sembla que l'única cosa que de debó li interessa és el "cupó". Política pura. I de la qualitat, d'aquesta,.. millor no parlar-ne Per tant, encara que això no ho reconeix l'autora, es pot ben afirmar com a conclusió, que un cop més, **l'Associació Wagneriana** torna a ser necessària per denunciar la disbauxa i el mal gust actual imperants en les representacions liceïstes i difondre l'autèntic wagnerisme artístic i espiritual.

* Editat pel *Gran Teatre del Liceu*, Barcelona, 2004.